

3130 Ävjestrandsjöar

Livsmiljötypens namn på engelska: Oligotrophic to mesotrophic standing waters with vegetation of the *Littorelletea uniflorae* and/or *Isoeto- Nanojuncetea*

Svenskt utförligt namn på livsmiljötypen enligt förordningen om områdesskydd: Oligotrofa-mesotrofa sjöar med strandpryl, braxengräs eller annuell vegetation på exponerade stränder

Framtagen av	Fastställd av	Datum	Status
HaV med stöd av SLU Artdatabanken	Havs- och vattenmyndigheten	2026-03-27	Fastställd (ersätter tidigare versioner)

Beskrivning av livsmiljötypen

Beskrivning enligt Interpretation Manual ¹

22.12 x 22.31 - aquatic to amphibious short perennial vegetation, oligotrophic to mesotrophic, of lake, pond and pool banks and water-land interfaces belonging to the *Littorelletea uniflorae* order.

22.12 x 22.32 - amphibious short annual vegetation, pioneer of land interface zones of lakes, pools and ponds with nutrient poor soils, or which grows during periodic drying of these standing waters: *Isoeto-Nanojuncetea* class. These two units can grow together in close association or separately. Characteristic plant species are generally small ephemerophytes.

Plants: 22.12 x 22.31: *Littorella uniflora*, *#Luronium natans*, *Potamogeton polygonifolius*, *Pilularia globulifera*, *Juncus bulbosus* ssp. *bulbosus*, *Eleocharis acicularis*, *Sparganium minimum*.

22.12 X 22.32 : *#Lindernia procumbens*, *Elatine* spp., *Eleocharis ovata*, *Juncus tenageia*, *Cyperus fuscus*, *C. flavescens*, *C. michelianus*, *Limosella aquatica*, *Schoenoplectus supinus*, *Scirpus setaceus*, *Juncus bufonius*, *Centaureum pulchellum*, *Centunculus minimus*, *Cicendia filiformis*.

Beskrivning av livsmiljötypen i Sverige

Livsmiljötypen omfattar näringsfattiga (oligotrofa) till måttligt näringsrika (mesotrofa) sjöar, delar av sjöar och småvatten med flerårig kortsnittsvegetation på grunda bottnar och med lågvuxen ettårig (annuell) pionjärvegetation på blottlagda stränder. Sjöarna har oftast flacka, ibland betespräglade, stränder och grunda bottnar. Sprickdalssjöar² kan ingå i livsmiljötypen, men eftersom de karakteriseras av branta stränder av fast berg är de inte representativa förekomster.

Livsmiljötypen präglas av återkommande störningar i strandzonen genom naturliga eller naturliknande vattenståndsvariationer, vågpåverkan, ishyvling eller strandbete. Störningen skapar förutsättning för ettåriga arter (annueller) där vegetationen förekommer på de flacka stränderna som blottats eller utsatts för störning. Omgivningen behöver inte vara flack runt hela sjön så länge det finns sjöbotten

¹ Interpretation Manual of European Union Habitats, EUR 28. Länk till PDF: https://ec.europa.eu/environment/nature/legislation/habitatsdirective/docs/Int_Manual_EU28.pdf

² Havs- och vattenmyndigheten. Bedömningsgrunder för ytvattenförekomster. [Bedömningsgrunder för ytvattenförekomster](#)

med sand och grus som kan hysa typens karakteristiska och typiska arter. Flerårig kortskottsvegetation förekommer normalt i litoralzonen (vattenstranden).

Annan högvuxen vattenvegetation som vass, slingor och flytbladsvegetation förekommer sparsamt men kan dominera i skyddade vikar i sjöar tillhörande livsmiljötypen. Utanför skyddade vikar, bör annan högre vattenvegetation eller flytbladsvegetation inte utgöra mer än en mindre del av vattenytan eller hälften av strandlinjen för att sjöområdet ska utgöra livsmiljötypen i fråga.

Sjöar och småvatten tillhörande livsmiljötypen har upp till måttligt färgat vatten (vattenkemi - vattenfärg/absorbans). Näringshalten i vattnet ska vara låg till måttlig näringsrik (oligotrof-mesotrof, vattenkemi - totalfosfor). Avvikande vattenkemi betyder inte nödvändigtvis att det inte är livsmiljötyp utan kan vara en indikation på att tillståndet inte är gott.

Konstgjorda sjöar och småvatten är inte livsmiljötyp. Däremot tillhör sjöar som tidigare varit sänkta eller dämnda men där det förekommer naturliga eller naturliknande vattenståndsfluktationer livsmiljötypen. För att tolkas som livsmiljötyp ska sjön eller småvattnet inte vara *avsevärt påverkad* tex. med exploaterad strandlinje (morfologi) eller utsatt för korttidsreglering under lång tid. Generellt betyder *avsevärt påverkad* att livsmiljötypen i dag saknar förutsättningar för att upprätthålla sina naturliga funktioner och att dess strukturer förstörts i en sådan utsträckning att förutsättningarna för livsmiljötypens karakteristiska eller typiska arter saknas. Att sjön eller småvattnet är *avsevärt påverkad* utesluter inte att det i vissa fall går att återetablera livsmiljötypen med restaureringsåtgärder.

4.1. Undertyper i Sverige

Ej relevant.

Regional variation eller typiska förekomster i Sverige

Ej relevant

Bedömning av gott tillstånd

Enskilda strukturers och funktioners betydelse för tillståndet kan variera mellan olika förekomster av livsmiljötypen. Det kan även finnas ytterligare strukturer och funktioner förutom de här nämnda som har betydelse i enskilda fall. En förutsättning för gott tillstånd är att relevant negativ påverkan upphör. Detta betyder inte att det är ett helt opåverkat tillstånd som krävs. Däremot ska negativ påverkan som förhindrar att gott tillstånd nås upphöra och ibland krävs skötsel- och restaureringsåtgärder.

Livsmiljötypen är variationsrik och vissa strukturer och funktioner är särskilt betydelsefulla för livsmiljötypen och dess möjlighet att nå gott tillstånd. Det är därför avgörande att det finns tillräckligt av dessa strukturer och funktioner som anges nedan samt att de inte är negativt påverkade i allt för stor utsträckning. Alla strukturer och funktioner behöver inte finnas på plats samtidigt eller vid samma tidpunkt då tex. översvämning av svämplanet behöver ske under vissa perioder och med viss längd och viss periodicitet för att naturvärden ska upprätthållas.

Livskraftiga populationer av typiska arter indikerar att livsmiljötypen upprätthåller en viss kvalitet och viktiga ekologiska funktioner. Frånvaro av främmande arter eller fiskstammar kan vara en förutsättning för långsiktigt livskraftiga bestånd av livsmiljötypens typiska arter och för upprätthållandet av viktiga strukturer och funktioner.

God konnektivitet upp- och nedströms samt i sidled inom svämplanet och anslutande vattendrag är oftast viktigt inom ett Natura 2000-områden och inom avrinningsområden men även i förhållande till andra omgivande vatten för att kunna bidra till gynnsam bevarandestatus på biogeografisk nivå.

Särskilt viktiga strukturer och funktioner i livsmiljötypen:

- God vattenkvalitet är avgörande för många av livsmiljötypens karakteristiska och typiska arter. Vattnet är näringsfattigt till måttligt näringsfattigt (oligo-mesotrof) och klart eller måttligt färgat vatten med bra siktdjup (upp till måttligt färgat vatten).
- Kortskottsvegetation som är flerårig (perenn) tex notblomster, strandpryl och braxengräs) där det kan finnas tydlig zonering där olika arter på växer på olika djup. Detta förutsätter ett gott ljusklimat. Ettårig (annuell) vegetation kan vara ett vanligt inslag i litoralzonen (vattenstranden).
- Naturliga eller naturliknande vattenståndsfuktationer och flöden finns som skapar naturlig störning och strandblottor i strandzonen. Även ishyvling (isen skaver på strandkanten) och bete kan ha positiv inverkan.
- Störning finns i form av naturliga eller naturliknande vattenståndsvariationer, ishyvling, vågpåverkan eller strandbete. Störningen gynnar den ettåriga kortskottsvegetationen.
- Periodvis blottade stränder finns där det finns förutsättningar och kortskottsvegetation (annueller) är oftast årligen återkommande.
- Konnektivitet finns i form av fria vandringsvägar till anslutande vatten vilket innebär att det inte ska finnas antropogena vandringshinder.

Livsmiljötypens karakteristiska och typiska arter

TaxonID	Art	Sv_namn	KA	TA	Region
221524	Elatine hydropiper	korsslamkrypa	KA	TA	A, B, K
577	Elatine orthosperma	nordslamkrypa	KA	TA	A, B, K
221526	Elatine triandra	tretalig slamkrypa	KA	TA	A, B, K
221527	Eleocharis acicularis	nålsäv	KA	TA	A, B, K
222432	Eleocharis multicaulis	dysäv		TA	B, K
220532	Isoetes echinospora	vekt braxengräs	KA	TA	A, B, K
221590	Isoetes lacustris	styvt braxengräs	KA	TA	A, B, K
1465	Isolepis setacea	borstsäv	KA		
222526	Juncus bufonius	vägtåg	KA		
224785	Juncus bulbosus ssp. bulbosus	vanlig löktåg	KA		
220808	Limosella aquatica	ävjebrodd	KA		
221782	Plantago uniflora	strandpryl	KA	TA	A, B, K
221539	Lobelia dortmanna	notblomster		TA	A, B, K
1241	Pilularia globulifera	klotgräs	KA	TA	A, B, K
219596	Potamogeton polygonifolius	bäcknate	KA		
222918	Ranunculus reptans	strandranunkel	KA	TA	A, B, K
222687	Sparganium natans	dvärgigelknopp	KA		
220604	Subularia aquatica	sylört	KA	TA	
102961	Actitis hypoleucos	drillsnäppa	KA	TA	B, K
100062	Gavia arctica	stortlom	KA	TA	B, K
102109	Melanitta fusca	svärta		TA	A

100096	<i>Pandion haliaetus</i>	fiskgjuse	TA	B, K
102618	<i>Sterna hirundo</i>	fisktärna	TA	B, K
102619	<i>Sterna paradisaea</i>	silvertärna	TA	B, K
6000083	<i>Coregonus albula</i>	siklöja	TA	B
100127	<i>Salmo trutta</i>	öring	TA	A, B, K
100128	<i>Salvelinus alpinus</i>	röding (sydsvenska bestånd)	TA	A, B
100139	<i>Thymallus thymallus</i>	harr	TA	A, B
100140	<i>Myoxocephalus quadricornis</i>	hornsimpa	TA	B
100407	<i>Astacus astacus</i>	flodkräfta	TA	B, K

Gränsdragning mot andra livsmiljötyper

Livsmiljötypen avgränsas mot land av högvattenlinjen. Om vattenståndsdata saknas kan avgränsningen identifieras med förekomsten av vattenanknutna arter. Terrestra livsmiljötyper i art- och habitatdirektivets bilaga 1, till exempel fuktängar (6410) kan överlappa mot ävjestrandsjöar i övergångszonen mellan livsmiljötyperna.

Livsmiljötypen ävjestrandsjöar (3130) kan vara svår att skilja från näringsfattiga slättsjöar (3110). Den ettåriga vegetationen och naturliga vattenståndsvariationer är avgörande karaktärer för ävjestrandsjöar samtidigt som de är något mer näringsrika och kan ha mer färgat vatten än i de näringsfattiga slättsjöarna (3110). Ävjestrandsjöar (3130) är inte knutna till glacifluviala avlagringar vilket är fallet för näringsfattiga slättsjöar (3110). Ävjestrandsjöar (3130) kan ingå i vattensystem med större vattendrag (3210) och mindre vattendrag (3260), men älvsjöar ingår inte i ävjestrandsjöar. Älvsjöar är sjöar i vattendragssystemet som har ett högt flöde med hög genomströmning (kort omsättningstid).

Vanliga hot och påverkansfaktorer samt åtgärder för bevarande

Hot och påverkansfaktorer

Goda förutsättningar för bevarande går oftast hand i hand med liten påverkan från mänsklig verksamhet. I takt med att påverkan ökar är det vanligen så att förutsättningar för naturvärden minskar och åtgärder behövs för att reducera negativa effekter.

Följande är exempel på hot och negativ påverkan mot livsmiljötypens och dess arters ekologiska behov:

- Reglering av vattenstånd som kan påverka erosion, sedimentation, grumling, försumpning, uttorkning och medföra igenväxning i strandzonen.
- Påverkan i närmiljön genom fysiska ingrepp. Negativ påverkan kan uppkomma genom att inte lämna tillräcklig kant- eller skyddszon i anslutning till jord- och skogsbruk, avverkning av strandnära skog som påverkar solinstrålning, vattentemperatur, ökad erosion samt sedimenttillförsel som orsakar grumling och sedimentpålagring på sand/grusbotten. Exploatering eller etablering av infrastruktur kan få negativ inverkan.
- Upphörd hävd och/eller skogsplantering på omkringliggande betesmarker ökar igenväxningstakten i strandzonen. Den "blå bården" (vattenremsan mellan betesmark och vass som uppstår när landsidan av vassbältet betas ner) utgör en variationsrik övergångsmiljö till andra livsmiljöer.

- Fysisk förändring av livsmiljötypen genom modifiering av stranden. Detta kan ske genom att strandzonen exploateras och bryggor eller annan infrastruktur tillkommer.
- Försämrade vattenkvalitet från antropogena punkt- eller diffusa källor genom utsläpp av övergödande eller miljöstörande ämnen (miljögifter) från industri, intensivt jordbruk eller skogsbruk, eller infrastruktur. Livsmiljötypen är näringsfattig till måttligt näringsrik med klart vatten och är extra känslig för ökad näringsbelastning eller minskat siktdjup (minskad fotisk zon) på grund av suspenderat material och/eller på grund av ökad vattenfärg.
- Grumling med ökad mängd suspenderat material som kommer från intilliggande markanvändning som skogs- och jordbruk. Underhåll av diken (dikesrensning) kan orsaka tillförsel av suspenderat material. Båttrafik som orsakar grumling.
- Försurning då närings- och mineralfattiga vatten kan ha låg buffertkapacitet som kan medföra pH-sänkning.
- Utsättning och spridning av främmande arter som påverkar den naturliga artsammansättningen kan föra med sig smittor eller orsaka genetisk kontaminering av inhemska stammar.
- Fiske kan påverka negativt om fisketrycket påverkar populationer så att artsammansättningen och ekosystemet riskerar att förändras.

Följande är exempel på bevarandeåtgärder kan krävas för att motverka, minimera och/eller eliminera pågående påverkansfaktorer och framtida hot mot livsmiljötypens ekologiska behov. Vilka åtgärder som krävs och i vilken omfattning behöver bedömas i det enskilda fallet. Planering och genomförande bör ske utifrån ett avrinningsområdesperspektiv där vattenhushållning bör beaktas.

- Tillgodose att det finns förutsättning för störning av strandzonen i form av vattenståndsvariation som är naturlig eller naturliknande. Kan även ske genom ishyvling eller strandbete.
- Bedriva bete eller hävd för att hålla strandzonen eller den blå bården öppen där så är relevant. Den blå bården är övergångsområdet mellan vattenmiljön och den omgivande landmiljön.
- Inrätta och bevara funktionella kantzoner längs ytor som nyttjas för jordbruk. Jordbruk kan medföra att näring, suspenderat material (grumlar) och/eller bekämpningsmedel kan tillföras livsmiljötypen och det är viktigt att risker minimeras te x genom funktionella kantzoner.
- Inrätta och bevara funktionella kantzoner längs skogsmark som brukas och lämna hänsyn vid avverkning. Skogsbruk kan medföra att humusämnen (ökar vattenfärgen) eller suspenderat material (grumlar) tillförs livsmiljötypen och det är viktigt att det finns kantzoner och/eller att det inte sker avverkning i omedelbar närhet av livsmiljötypen.
- Begränsa och minimera risker av tillförsel av miljöstörande ämnen som kan försämrade vattenkvaliteten. Sådana ämnen kan komma från punktkällor eller diffusa källor som täkter, gruvor, avlopp, industrier, infrastruktur.
- Begränsa tillförsel av antropogena övergödande ämnen och av organiskt material som kan leda till att bottnar täcks och ökad igenväxning av vegetation som konkurrerar med kortskottsvegetationen.
- Ekologisk restaurering för att återskapa eller återställa nyckelbiotoper i livsmiljötypen.
- Inrättande av formellt skydd och vara restriktiv med dispens från strandskyddet.
- Införa nödvändiga fiskebegränsningar.
- Förhindra utsättning av främmande arter. Bekämpning av redan etablerade främmande arter. Inte tillåta utsättning av stammar som inte finns naturligt i området.

- Tillse att det finns konnektivitet och fria vandringsvägar till anslutande vatten och till svämplan där så är relevant.
- Genomföra kalkning för att motverka antropogen försurning.

Övrigt om livsmiljötypen

Relation till andra klassningssystem enligt Interpretation Manual (IM)

Vegetationstyper i Norden:

6.4.1.1 Nålsäv-typ

6.4.1.2 Strandranunkel-sylört-typ

Relation till ev. ytterligare klassningssystem

EUNIS:

C1.2 Permanent mesotrophic lakes, ponds and pools

C3.5 Periodically inundated shores with pioneer and ephemeral vegetation

Referenser

Degerman, E. & I. Näslund. (2021). Fysisk restaurering av akvatiska miljöer. Vattendrag och sjöar med kantzon och våtmarker. GRIP on LIFE rapport 2021:3. 381 s.

<https://www.skogsstyrelsen.se/globalassets/projektwebbplatser/grip-on-life-ip/rapporter-grip-on-life/2021.03-fysisk-restaurering-av-akvatiska-miljoer-2.0.pdf>

von Wachenfeldt, E. & Ulf Bjelke, U. (2017). Sötvattenanknutna Natura 2000-värdens känslighet för hydromorfologisk påverkan i vattendrag. Havs- och vattenmyndighetens rapport 2017:15. 67 s.

<https://www.havochvatten.se/data-kartor-och-rapporter/rapporter-och-andra-publikationer/publikationer/2017-07-04-sotvattenanknutna-natura-2000-vardens-kanslighet-for-hydromorfologisk-paverkan.html>